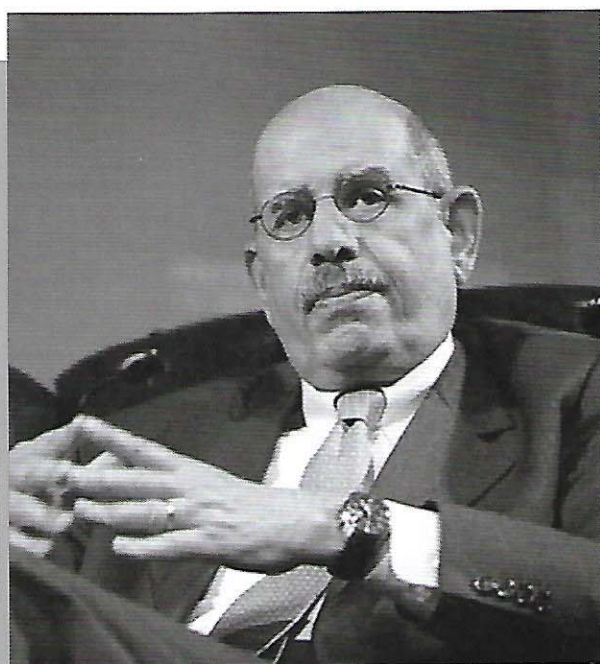

MOHAMED ELBARADEI

Mohamed ElBaradei © Architects of Peace Foundation

Ο δρ. Μοχάμεντ ΕλΜπαραντέι από την Αίγυπτο υπηρέτησε τρεις διαδοχικές θητείες ως Γενικός Διευθυντής της Διεθνούς Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας [ΙΑΕΑ] από το 1997 έως το 2009. Η ΙΑΕΑ δημιουργήθηκε το 1957 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για την προώθηση της ειρηνικής χρήσης της πυρηνικής ενέργειας.

Ήδη από τους πρώτους μήνες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του στην ΙΑΕΑ ο ΕλΜπαραντέι και το επιτελείο του ξεκίνησαν να αναζητούν εντατικά μη δηλωμένες πυρηνικές δραστηριότητες σε ολόκληρο τον κόσμο. Το 2002 ο ΕλΜπαραντέι και ο πρώην Γενικός Διευθυντής της ΙΑΕΑ Hans Blix ταξίδεψαν στο Ιράκ μαζί με μία ομάδα επιθεωρητών όπλων του ΟΗΕ, προκειμένου να αποδείξουν ότι έγγραφα που καταδείκνυαν ότι το Ιράκ είχε επιχειρήσει να αγοράσει ουράνιο για πυρηνικά όπλα δεν ήταν αυθεντικά. Παρά τα αποδεικτικά στοιχεία που οι ΕλΜπαραντέι και Μπλιξ βρήκαν στο Ιράκ, η στρατιωτική εισβολή των ΗΠΑ ξεκίνησε στις 19 Μαρτίου 2003.

Πριν από τη στρατιωτική εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ ο δρ. ΕλΜπαραντέι είχε μεσολαβήσει στην αμφιλεγόμενη πυρηνική πολιτική του Ιράν. Ο ΕλΜπαραντέι, που εξελέγη αργότερα επικεφαλής του Διεθνούς Συνδέσμου για Αλλαγή στην Αίγυπτο, κατέστη μία από τις κύριες φωνές για δημοκρατική αλλαγή και έπαιξε βασικό ρόλο στις διαδηλώσεις του 2011, που κατέληξαν στην εκδίωξη του πρώην προέδρου Χόσνι Μουμπάρακ.

Ο ΕλΜπαραντέι έχει δώσει διαλέξεις για το διεθνές δίκαιο, τους διεθνείς οργανισμούς, τον έλεγχο των εξοπλισμών και την ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας και έχει συγγράψει αρκετά βιβλία και άρθρα για τα θέματα αυτά. Για τη συνηγορία και την προσφορά του στην ασφαλή χρήση της πυρηνικής ενέργειας ο ΕλΜπαραντέι τιμήθηκε το 2005 με το βραβείο Νομπέλ Ειρήνης.

Αποσπάσματα από την ομιλία του Μοχάμεντ ΕλΜπαραντέι
κατά την τελετή απονομής του βραβείου Νομπέλ Ειρήνης του 2005

Μεγαλειότατοι, Υψηλότατε, Αξιότιμα Μέλη της Νορβηγικής Επιτροπής Νομπέλ,
Εξοχότατοι, Κυρίες και Κύριοι

Η Διεθνής Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας και εγώ έχουμε συναίσθηση της ταπεινότητάς μας, αισθανόμαστε όμως και υπερήφανοι, ενθουσιασμένοι και πάνω απ' όλα ενισχυμένοι στην αποφασιστικότητά μας χάρη σε τούτη την αξιοτέρα των τιμών.

Η νύφη μου εργάζεται για μία ομάδα που στηρίζει ορφανοτροφεία στο Κάιρο. Εκείνη και οι συνεργάτες της φροντίζουν παιδιά που εγκαταλείφθηκαν λόγω συνθηκών που δεν ελέγχουν. Σε αυτά τα παιδιά παρέχουν τροφή, ένδυση και τα μαθαίνουν ανάγνωση.

Στη Διεθνή Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας οι συνάδελφοί μου και εγώ εργαζόμαστε ώστε να εμποδίσουμε την πρόσβαση εξτρεμιστικών ομάδων σε πυρηνικά υλικά. Επιθεωρούμε πυρηνικές εγκαταστάσεις σε ολόκληρο τον κόσμο, προκειμένου να διασφαλίσουμε ότι ειρηνικές χρήσεις της πυρηνικής ενέργειας δεν χρησιμοποιούνται ως προκάλυμμα εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Η νύφη μου κι εγώ, αν και μέσω διαφορετικών οδών, εργαζόμαστε για την επίτευξη του ίδιου σκοπού: την ασφάλεια της ανθρώπινης οικογένειας.

Γιατί όμως μας διαφεύγει έως τώρα αυτή η ασφάλεια;

Πιστεύω ότι συμβαίνει, επειδή οι στρατηγικές μας ως προς την ασφάλεια δεν ανταποκρίνονται ακόμη στον κίνδυνο που αντιμετωπίζουμε. Η παγκοσμιοποίηση, που σάρωσε τους φραγμούς της διακίνησης αγαθών, ιδεών και ανθρώπων, σάρωσε επίσης και φραγμούς που περιόριζαν σε τοπικό επίπεδο απειλές στον τομέα της ασφάλειας.

Μια πρόσφατη υψηλόβαθμη επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών εντόπισε πέντε κατηγορίες απειλών που αντιμετωπίζουμε:

- Φτώχεια, μολυσματικές ασθένειες και περιβαλλοντική υποβάθμιση
- Ένοπλες συγκρούσεις – εντός και μεταξύ κρατών
- Οργανωμένο έγκλημα
- Τρομοκρατία και
- Όπλα μαζικής καταστροφής.

Όλες αυτές είναι «απειλές δίχως σύνορα» – για τις οποίες παραδοσιακές αντιλήψεις εθνικής ασφάλειας έχουν καταστεί παρωχημένες. Δεν μπορούμε να αντιδρά-

σουμε σε αυτές τις απειλές χτίζοντας περισσότερα τείχη, αναπτύσσοντας τελειότερα όπλα ή αποστέλλοντας περισσότερα στρατεύματα. Ακριβώς το αντίθετο. Από την ίδια τη φύση τους οι απειλές αυτές απαιτούν πρωτίστως πολυεθνική συνεργασία.

Το σημαντικότερο ωστόσο είναι ότι δεν πρόκειται για μεμονωμένες ή διακριτές απειλές. Όταν κοιτάζουμε λίγο βαθύτερα από την επιφάνεια, διαπιστώνουμε ότι είναι στενά συνδεδεμένες και αλληλοεξαρτώμενες.

Σήμερα σε αυτή την επιβλητική αίθουσα βρισκόμαστε 1.000 άνθρωποι. Φανταστείτε για μια στιγμή ότι αντιπροσωπεύουμε τον παγκόσμιο πληθυσμό. Οι 200 άνθρωποι στα αριστερά μου θα είναι οι πλούσιοι αυτού του κόσμου, οι οποίοι καταναλώνουν το 80% των διαθέσιμων πόρων. Και οι 400 άνθρωποι στα δεξιά μου θα είναι όσοι ζουν με εισόδημα κάτω των 2 δολαρίων ημερησίως.

Αυτή η μη προνομιούχος ομάδα στα δεξιά μου δεν είναι λιγότερο ευφυής ή λιγότερο άξια σε σχέση με τους συνανθρώπους τους στην άλλη πλευρά της αίθουσας. Απλώς ήταν η μοίρα τους να γεννηθούν από αυτή την πλευρά.

Στον πραγματικό κόσμο αυτή η ανισοροπία στις συνθήκες διαβίωσης οδηγεί αναπόφευκτα σε ανισότητα ευκαιριών και σε πολλές περιπτώσεις σε απώλεια της ελπίδας. Και ακόμη χειρότερα, πολύ συχνά τα δεινά των φτωχών παγιώνονται από αλλά και οδηγούν σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε έλλειμμα χρηστής διακυβέρνησης και ένα βαθύ αίσθημα αδικίας. Αυτός ο συνδυασμός, όπως είναι φυσικό, δημιουργεί ένα εξαιρετικά γόνιμο έδαφος για εμφυλίους πολέμους, οργανωμένο έγκλημα και εξτρεμισμό στις διάφορες μορφές του.

Σε περιοχές όπου οι συγκρούσεις έχουν αφηθεί να μαίνονται για δεκαετίες, οι χώρες συνεχίζουν να αναζητούν τρόπους να αντισταθμίσουν τις ανασφάλειές τους ή να προβάλουν την «ισχύ» τους. Σε κάποιες περιπτώσεις ενδέχεται να μπουκ στον πειρασμό να αναζητήσουν τα δικά τους όπλα μαζικής καταστροφής, όπως άλλοι που προηγήθηκαν αυτών.

Κυρίες και Κύριοι,

Πριν από δεκαπέντε χρόνια, όταν έληξε ο Ψυχρός Πόλεμος, πολλοί από εμάς ελπίζαμε ότι θα αναδυθεί μία νέα παγκόσμια τάξη. Μία παγκόσμια τάξη βασισμένη στην ανθρώπινη αλληλεγγύη – μία παγκόσμια τάξη που θα ήταν δίκαιη, χωρίς αποκλεισμούς και αποτελεσματική.

Σήμερα όμως απέχουμε πολύ από αυτόν τον στόχο. Μπορεί να γκρεμίσαμε τα τείχη ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, αλλά δεν έχουμε ακόμη χτίσει τις

γέφυρες ανάμεσα στον Βορρά και τον Νότο – τους πλούσιους και τους φτωχούς. Αναλογιστείτε τις επιδόσεις μας στην αναπτυξιακή βοήθεια. Πέρυσι τα έθνη του κόσμου δαπάνησαν πάνω από ένα τρισεκατομμύριο δολάρια σε εξοπλισμούς. Συνεισφέραμε όμως λιγότερο από 10% αυτού του ποσού –μόλις 80 δισεκατομμύρια δολάρια– ως επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες του κόσμου, όπου 850 εκατομμύρια άνθρωποι υποφέρουν από πείνα.

**«ΦΑΝΤΑΣΤΕΙΤΕ ΕΝΑΝ ΚΟΣΜΟ
ΟΠΟΥ ΘΑ ΔΙΕΥΘΕΤΟΥΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΑΣ
ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ
ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΕ ΒΟΜΒΕΣ ΚΑΙ ΣΦΑΙΡΕΣ»**

Ο φίλος μου ο James Morris διευθύνει το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Σίτισης του οποίου έργο είναι να δώσει τροφή στους πεινασμένους. Πρόσφατα μου είπε: «Εάν διέθετα μόλις το 1% των χρημάτων που δαπανώνται παγκοσμίως σε εξοπλισμούς, κανείς στον κόσμο δεν θα πήγαινε να κοιμηθεί νηστικός».

Δεν θα πρέπει λοιπόν να προκαλεί έκπληξη ότι η φτώχεια συνεχίζει να εκθρέφει συγκρούσεις. Από τους 13 εκατομμύρια θανάτους εξαιτίας ενόπλων συγκρούσεων τα τελευταία δέκα χρόνια, εννέα εκατομμύρια σημειώθηκαν στην υπο-σαχάρια Αφρική, όπου ζουν οι φτωχότεροι των φτωχών.

Αναλογιστείτε επίσης την προσέγγισή μας απέναντι στην ιερότητα και την αξία της ανθρώπινης ζωής. Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις του Σεπτεμβρίου του 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες όλοι μας λυπηθήκαμε βαθιά και εκφράσαμε την αγανάκτησή μας για αυτό το αποτρόπαιο έγκλημα – και δικαίως. Σήμερα όμως πολλοί άνθρωποι αγνοούν ότι από το 1998 ως αποτέλεσμα του εμφυλίου πολέμου στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό έχουν χάσει τη ζωή τους 3,8 εκατομμύρια άνθρωποι.

Μήπως θα έπρεπε να συμπεράνουμε ότι οι προτεραιότητές μας είναι στρεβλές και οι προσεγγίσεις μας άνιστες;

Κυρίες και Κύριοι,

Με αυτή τη «γενική εικόνα» κατά νου μπορούμε να αντιληφθούμε καλύτερα το μεταβαλλόμενο τοπίο σε ό,τι αφορά την πυρηνική διασπορά και τον αφοπλισμό.

Υπάρχουν τρία κύρια χαρακτηριστικά σε αυτό το μεταβαλλόμενο τοπίο: η ανάδειξη μιας εκτενούς μαύρης αγοράς πυρηνικών υλικών και εξοπλισμού· η δια-

σπορά πυρηνικών όπλων και ευαίσθητης πυρηνικής τεχνολογίας και η στασιμότητα στη διαδικασία του πυρηνικού αφοπλισμού.

Σήμερα, με την παγκοσμιοποίηση να μας φέρνει ολοένα και πλησιέστερα αναμεταξύ μας, εάν επιλέξουμε να αγνοήσουμε το αίσθημα ανασφάλειας ορισμένων, αυτό σύντομα θα μετατραπεί σε αίσθημα ανασφάλειας όλων.

Αντίστοιχα με την εξάπλωση της προηγμένης επιστήμης και τεχνολογίας, όσο μερικοί από εμάς επιλέγουν να βασίζονται σε πυρηνικά όπλα, συνεχίζουμε να διατρέχουμε τον κίνδυνο αυτά τα όπλα να γίνονται ολοένα και ελκυστικότερα και σε άλλους.

Δεν έχω την παραμικρή αμφιβολία ότι, εφόσον ελπίζουμε να αποφύγουμε την αυτοκαταστροφή, τότε τα όπλα δεν πρέπει να έχουν καμία θέση στη συλλογική μας συνείδηση και κανένα ρόλο στην ασφάλειά μας.

Για τον σκοπό αυτόν οφείλουμε να διασφαλίσουμε –απολύτως– ότι καμία νέα χώρα δεν θα αποκτήσει αυτά τα φονικά όπλα.

Οφείλουμε να μεριμνήσουμε, ώστε χώρες που διαθέτουν πυρηνικά όπλα να κάνουν αποφασιστικά βήματα προς την κατεύθυνση του πυρηνικού αφοπλισμού.

Και οφείλουμε να θέσουμε σε λειτουργία ένα σύστημα ασφαλείας που δεν θα βασίζεται στην πυρηνική αποτροπή.

Άραγε είναι αυτοί οι στόχοι ρεαλιστικοί και εφικτοί; Πιστεύω πως είναι. Τότε όμως απαιτούνται απαραίτητα τρία βήματα.

Πρώτον να κρατήσουμε πυρηνικά και ραδιενεργά υλικά μακριά από τα χέρια εξτρεμιστικών ομάδων. Το 2001 η ΙΑΕΑ μαζί με τη διεθνή κοινότητα ξεκίνησαν μία παγκόσμια εκστρατεία για τη βελτίωση της ασφαλείας φύλαξης αυτών των υλικών. Την προστασία των πυρηνικών εγκαταστάσεων. Την διαφύλαξη ισχυρών πηγών ραδιενέργειας. Την εκπαίδευση των αρχών επιβολής του νόμου. Την παρακολούθηση των διασυνοριακών σημείων διέλευσης. Σε τέσσερα χρόνια ολοκληρώσαμε περίπου το 50% του έργου. Όμως αυτό δεν είναι αρκετά γρήγορο, διότι βρισκόμαστε σε αγώνα ενάντια στον χρόνο.

Δεύτερον να εντείνουμε τον έλεγχο των σταδίων παραγωγής πυρηνικών υλικών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην κατασκευή όπλων. Υπό το υπάρχον σύστημα κάθε χώρα έχει το δικαίωμα να διεκπεραιώσει αυτά τα στάδια για μη στρατιωτικές χρήσεις. Αλλά με αυτόν τον τρόπο διεκπεραιώνει επίσης τα πιο κρίσιμα στάδια για την κατασκευή πυρηνικής βόμβας.

Για να το υπερβούμε αυτό, ελπίζω ότι θα μπορέσουμε να μετατρέψουμε αυτές τις λειτουργίες σε πολυεθνικές – ούτως ώστε ουδεμία χώρα να έχει αποκλειστικό έλεγχο σε οποιαδήποτε σχετική λειτουργία. Το σχέδιό μου είναι να ξεκινήσουμε με τη δημιουργία μιας τράπεζας αποθεμάτων καυσίμων υπό τον έλεγχο της ΙΑΕΑ, ώστε κάθε χώρα να έχει τη βεβαιότητα ότι θα λάβει τα καύσιμα που χρειάζεται για τις καλή τη πίστει ειρηνικές πυρηνικές δραστηριότητές της. Η εξασφάλιση της προμήθειας θα αποσύρει το κίνητρο –και τη δικαιολογία– κάθε χώρας να αναπτύσσει το δικό της κύκλο προμήθειας καυσίμων. Θα μπορούμε τότε να συμφωνήσουμε σε ένα μορατόριουμ νέων εθνικών εγκαταστάσεων και να ξεκινήσουμε να εργαζόμαστε για την εκπόνηση πολυεθνικών διευθετήσεων για τον εμπλουτισμό, την παραγωγή καυσίμων, την απόρριψη αποβλήτων και την επανεπεξεργασία τους.

Πρέπει επίσης να ενισχύσουμε το σύστημα επαλήθευσης. Οι επιθεωρήσεις της ΙΑΕΑ είναι η καρδιά και η ψυχή του δόγματος μη διάδοσης των πυρηνικών. Προκειμένου να είμαστε αποτελεσματικοί, είναι ουσιώδες να είμαστε εξοπλισμένοι με την αναγκαία εξουσία, πληροφόρηση, προηγμένη τεχνολογία και πόρους. Και οι επιθεωρήσεις μας πρέπει να υποστηρίζονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για τις περιπτώσεις μη συμμόρφωσης.

Τρίτον να επιταχύνουμε τις προσπάθειες αφοπλισμού. Έχουμε ακόμη οκτώ ή εννέα χώρες που κατέχουν πυρηνικά όπλα. Έχουμε ακόμη 27.000 πυρηνικές κεφαλές εν ενεργεία. Πιστεύω ότι είναι πάρα πολλές.

Μια καλή αρχή θα ήταν εάν οι χώρες με πυρηνικά όπλα υποβάθμιζαν τον στρατηγικό ρόλο που προσδίδουν σε αυτά. Περισσότερα από 15 χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου είναι για πολλούς ακατανόητο το γεγονός ότι τα μεγαλύτερα κράτη που έχουν πυρηνικά όπλα διατηρούν το οπλοστάσιό τους σε κατάσταση άκρας επιφυλακής – ώστε σε περίπτωση πιθανής εξαπόλυσης πυρηνικής επίθεσης οι ηγέτες τους θα διαθέτουν μόλις 30 λεπτά για να αποφασίσουν εάν θα ανταποδώσουν, διακινδυνεύοντας την πλήρη καταστροφή ολόκληρων εθνών μέσα σε λίγα λεπτά.

Αυτά είναι τρία στέρα βήματα τα οποία, όπως πιστεύω, μπορούν να γίνουν άμεσα. Προστασία των υλικών και ενίσχυση της επαλήθευσης. Έλεγχος του κύκλου παραγωγής και διάθεσης των καυσίμων. Επιτάχυνση των προσπαθειών αφοπλισμού.

Αυτά όμως δεν αρκούν. Το δύσκολο είναι το εξής: πώς δημιουργούμε ένα περιβάλλον όπου τα πυρηνικά όπλα –όπως η δουλεία ή η γενοκτονία– θεωρούνται ταμπού και μια ιστορική ανωμαλία;

Το Βραβείο Νομπέλ Ειρήνης είναι για εμάς ένα πολύ ισχυρό μήνυμα – να συνεχίσουμε με την ίδια αντοχή τις προσπάθειές μας να εργαζόμαστε για ασφάλεια και ανάπτυξη. Μια ανθεκτική ειρήνη δεν αποτελεί μεμονωμένο επίτευγμα, αλλά μια περιβάλλουσα κατάσταση, μια διαδικασία και μια δέσμευση.

Μεγαλειότατοι, Υψηλότατε, Κυρίες και Κύριοι

Φανταστείτε τι θα συνέβαινε, εάν τα έθνη του κόσμου ξόδευαν τα ίδια για την ανάπτυξη με όσα ξοδεύουν για την κατασκευή των μηχανών του πολέμου. Φανταστείτε έναν κόσμο όπου κάθε ανθρώπινο πλάσμα θα ζει με ελευθερία και αξιοπρέπεια. Φανταστείτε έναν κόσμο όπου θα χύνουμε τα ίδια δάκρυα, όταν ένα παιδί πεθαίνει στο Νταρφούρ ή στο Βανκούβερ. Φανταστείτε έναν κόσμο όπου θα διευθετούμε τις διαφορές μας μέσω της διπλωματίας και του διαλόγου και όχι με βόμβες και σφαίρες. Φανταστείτε εάν τα μοναδικά εναπομείναντα πυρηνικά όπλα ήταν τα κειμήλια στα μουσεία μας. Φανταστείτε το κληροδότημα που θα μπορούσαμε να αφήσουμε στα παιδιά μας.

Φανταστείτε ότι ένας τέτοιος κόσμος είναι στο χέρι μας.